

Activiteiten kleine kring

In dit document vind je inspiratie om de verschillende deelvaardigheden te vertalen naar praktische oefeningen. We starten met deelvaardigheden binnen het fonologisch bewustzijn en gaan dan over naar de veelvaardigheden binnen het fonemisch bewustzijn.

Hierbij willen we wel benadrukken dat de activiteiten zo veel mogelijk vertrekken vanuit een betekenisvolle context (een thema, een prentenboek, een praatplaat, een situatie die zich voordoet in de klas).

Aanvullend kun je werken met tussendoortjes.

Aan elke deelvaardigheid wordt een symbool/handeling gekoppeld om de activiteit visueel te voor te stellen.

Auditieve discriminatie van woorden in zinnen - fonologisch niveau

Activiteiten die hieronder vallen zijn:

- het verdelen van een zin in woorden
- het verdelen van een woord in klankgroepen

Extra:

Omgekeerd kunnen kleuters ook de synthese maken door klankgroepen samen te voegen tot een woord.

Wanneer je een zin laat opdelen in woorden, kun je hen ook eens de zin laten langer maken door hen woorden te laten toevoegen. Ze kunnen ook op zoek gaan naar het eerste of het laatste woord van zin.

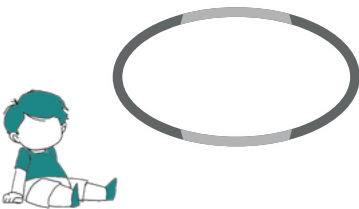
Om deze oefeningen uit te voeren, kunnen de volgende materialen ondersteuning bieden:

Auditieve discriminatie - fonologisch niveau:

We verdelen een zin in woorden.

Met schoentjes wordt de zin woord voor woord gestapt. De juf stapt met de schoentjes op de schoot of op de tafel.

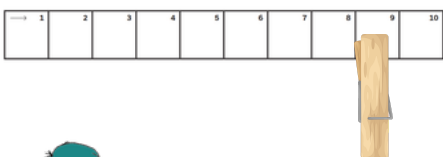

Auditieve discriminatie - fonologisch niveau:

Hulpmiddel bij het verdelen van de zin in woorden.

Een kleuter springt bij elk woord van de zin in de volgende hoepel.

Tip: de andere kleuters kunnen op de telstrook meetellen.

Auditieve discriminatie - fonologisch niveau:

Hulpmiddel bij het verdelen van de zin in woorden.

De kleuters tellen met de knijper op de telstrook de woorden in de zin mee.

Concreet voorbeeld bij de auditieve discriminatie van een zin in woorden, vertrokken vanuit een betekenisvolle context:

Na het voorlezen van het boek Rot-Beestjes van Emily Gravett gaan we met zinnen aan de slag die letterlijk in het boek aan bod komen of die inhoudelijk aansluiten bij de inhoud van het boek.

1 kleuter springt in de hoepel, de andere kinderen tellen mee met de telstrook met de wasknijper.

Je weet al wat een zin is: een aantal woorden samen die je iets willen vertellen. Je hebt korte zinnen zoals: 'Bij zoemt'. Zeg mij maar na... Je hebt ook langere zinnen zoals: 'De bij zoemt heel luid'. Zeg mij maar na...

Vandaag leer je tellen hoeveel woorden een zin heeft. Ook kun je korte zinnen langer maken: je plakt er dan een woord aan vast.

VOOR-doen

Pak je telstrook en leg de strook op je schoot. Ik zeg een zin: 'De vlieg gonst'. Ik zeg de zin nog een keer en bij elk woord wijs ik een vak aan op de telstrook. 'De ...vlieg...gonst'. Dat zijn 3 vakken, dus 3 woorden. Doe maar eens mee in koor, dan zeggen we de zin samen: 'De vlieg gonst'.

Nog een zin: 'De dieren vangen beestjes'. Zeg maar na. Ik herhaal de zin en tel ondertussen: 'De ... dieren ... vangen ... beestjes'. Dat zijn 4 vakken, dus 4 woorden.

Nog een zin: 'Alle bessen zijn weg'. Herhaal de zin maar mee in koor. Ik herhaal de zin nog eens en tel: 'Alle ... bessen ... zijn ... weg'. Dat zijn 4 vakken, dus 4 woorden. Ik kan de zin ook langer maken. Luister maar: 'Alle bessen en pruimen zijn weg'. Tel de woorden mee op de strook. Dat zijn 6 woorden.

SAMEN-doen (wij)

We gaan nu samen tellen hoeveel woorden een zin heeft. Ik zeg de zin. Je mag de zin daarna gelijk hardop in koor met mij meezeggen én meetellen op de telstrook.

'Ze lezen'. Zeg maar mee en wijs aan: 'Ze ... lezen.' Hoeveel woorden zijn dat?

Ik maak de zin langer: 'Ze lezen in het (kook)boek'. Zeg de zin hardop mee en wijs aan op je telstrook: 'Ze ... lezen ... in ... het ... (kook)boek.' Nu zijn het 5 woorden.

Nog een zin samen: 'De vos heeft pech'. Zeg maar mee en wijs aan: 'De ... vos ... heeft ... pech.' Hoeveel woorden zijn dat?

SAMEN-doen (jullie)

Nu werk je met je schoudermaatje samen. Ik zeg een zin en jullie zeggen deze na. Je telt mee op je strook. Samen tel je hoeveel woorden de zin heeft. Laat maar zien met de wasknijper.

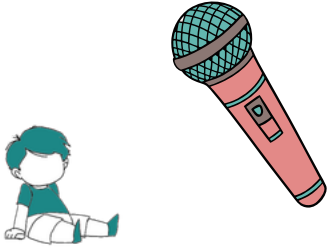
- Het is tijd voor een feest.
- Het is tijd voor een groot feest.
- De spin gaat in de pot.
- De spin en de mug gaan in de pot.
- Alle bessen zijn weg.

Rijmen - fonologisch niveau

Activiteiten die hieronder vallen zijn:

- rijmwoorden benoemen (in een liedje, versje)
- passief rijmen (aangeven of iets rijmt of niet)
- actief rijmen (zelf een rijmwoord zoeken en uitspreken)

Om deze oefeningen uit te voeren, kunnen de volgende materialen ondersteuning bieden:

Rijmen - fonologisch niveau

We gaan op zoek naar woorden die rijmen (= passief rijmen), maar gaan zelf ook rijmwoorden bedenken (=actief rijmen).

Wanneer de juf de rijmmicro erbij neemt, weten de kleuters dat we op zoek gaan naar rijm in gedichten, liedteksten of dat er expliciete rijmoefeningen worden aangeboden.

Concreet voorbeeld van rijmen, vertrokken vanuit een betekenisvolle context:

Het boek Rot-Beestjes van Emily Gravett, dat op rijm geschreven is, wordt voorgelezen en inhoudelijk besproken. De kleuters merken meestal spontaan op dat het een boek op rijm is. Dan gaan we met rijmwoorden die in het boek voorkomen aan de slag. Aanvullend selecteren we nog extra woorden die inhoudelijk aansluiten bij het boek.

VOOR-doen

Vandaag gaan we ook leren horen of woorden rijmen. Dus: klinken ze aan het einde hetzelfde?

Rijmen betekent dat woorden hetzelfde klinken aan het einde. Zeg maar eens: 'mier'. De kleuters herhalen. En nu 'dier'. De kleuters herhalen. Ik zeg de woorden achter elkaar 'mier' – 'dier'. Nog eens 'mier'... ik hoor /ier/ aan het einde. 'dier' ... ik hoor /ier/ aan het einde.

Klinken 'mier' en 'dier' aan het einde hetzelfde? Ja, dan rijmen ze...'mier' en 'dier' zijn rijmwoorden. Dat kun je dus horen. Soms kun je het ook zien. (Schrijf de woorden op het bord en omcirkel 'ier').

Weer 2 woorden 'bos' en 'los'. 'Bos' ... /os/. 'Los' .. /os/. Ik hoor aan het einde hetzelfde /os/. 'Bos' , 'los', ze rijmen.

SAMEN-doen (wij)

We bedenken nu zelf een rijmwoord. Dus een woord dat aan het einde hetzelfde klinkt als een ander woord. Je overlegt met je schoudermaatje. Op mijn teken ben je weer stil en geef ik beurt.

Woorden:

- mug
- vlieg
- beest
- pot
- zoem
- bij

SAMEN-doen (jullie)

Jullie krijgen per 2 een blaadje in een plastic hoesje. Ik benoem de prentjes van links naar rechts. Jullie herhalen in koor.

Je werkt met je schoudermaatje. Ik zeg een woord. Heb je samen een woord gevonden dat daarop rijmt? Zet er een rondje om. Laat de wisbordjes na elk antwoord zien en daarna uitvegen.

Daar gaan we (werkblad voorkant): 'pot'-'mier'-'bij'-'vlieg'

- Bij – mij
- Mier – dier/plezier
- Pot – zot/kot
- Vlieg – lieg

En verder (werkblad achterkant): 'mug'-'framboos'-'feest'-'bos'

- framboos- roos/doos
- Mug – vlug/brug
- Bos – los/tros
- Feest – beest/leest

Waarom rijmen 'los' en 'mier' niet? Doe dit met een aantal woorden.

Auditieve analyse en synthese van een woord in klankgroepen - fonologisch niveau

Activiteiten die hieronder vallen zijn:

- het verdelen van woorden in klankgroepen
- het samenvoegen van klankgroepen tot een woord
- achterhalen welk woord langer/korter is

Om deze oefeningen uit te voeren, kunnen de volgende materialen ondersteuning bieden:

Auditieve analyse en synthese - fonologisch niveau:

We verdelen een woord in klankgroepen en klappen bij elke klankgroep (= analyse). Vb.: ka - bou - ter.

Hieraan kan ook de synthese van klankgroepen naar woord gekoppeld worden. Vb.: 'ka - bou - ter' wordt 'kabouter'.

Concreet voorbeeld bij de auditieve analyse van een woord in klankgroepen en synthese klankgroepen tot een woord, vertrokken vanuit een betekenisvolle context:

Na het voorlezen van het prentenboek Rot-Beestjes van Emily Gravett gaan we met prenten uit het boek aan de slag.

De insecten werden door de dieren in potjes opgesloten. Wij gaan eens kijken welke insecten ze allemaal vingen. We gaan de namen van de beestje in klankgroepen verdelen. Eerst verdeel ik de woorden in klankgroepen en jullie luisteren goed en zoeken welk woord ik zeg. Nadien mogen jullie de woorden zelf ook in klankgroepen verdelen.

VOOR-doen

Ik kies de 'bos-mier'. Welk insect zit er in de pot? Bos-mier. Nu plak ik de twee stukken aan elkaar: 'bosmier'. Ok, nu hoor ik het! Het is de bosmier.

SAMEN-doen (wij)

We gaan nu samen zoeken welk insect er in de pot zit. Ik zeg het woord in klankgroepen en jullie zeggen in koor samen met mij deze klankgroepen opnieuw. Dan geef ik beurten om te weten welk woord het is.

Woorden: mie - ren, lie-ve-heers-beest-je, ke-ver, slak.

SAMEN-doen (jullie)

Nu werk je met je schoudermaatje samen. Ik zeg een woord in klankgroepen en jullie zeggen deze na. Je overlegt met je schoudermaatje en één van jullie trekt een kring om het insect dat we zoeken.

Woorden: vlin-der, mu-gen, sla-ken, oor-worm, brom-vlieg

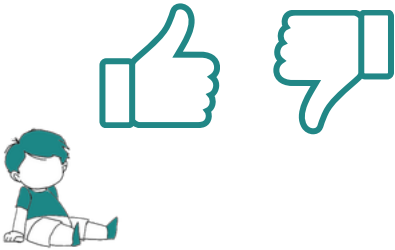
Afsluitend spelen we het spel 'Ik zie, ik zie wat jij niet ziet en het is een ...'. Hierbij kiezen de kleuters een insect, ze klappen het woord in klankgroepen en de andere kinderen zoeken welk woord (insect) het is. Het mogen insecten zijn die reeds aan bod kwamen en waarvan de klankgroepen al door de leerkracht benoemd werden. Lukt dit goed, dan kunnen ook andere insecten gekozen worden (of door je juf in het oor gefluisterd worden).

Aanbrengen van de klank en letter + deze klank auditief discrimineren tussen andere klanken - fonemisch niveau

Selecteer een klank die aansluit bij een betekenisvolle context.

Activiteiten die hieronder vallen zijn:

- Verken de klank auditief: kun je de klank verlengen? Zijn er klanken die op deze klank lijken?
- Verken de klank tactiel: voel je je hals trillen bij stemhebbende klanken? Voel je lucht uit de mond/neus ontsnappen?
- Verken de klank visueel: hoe ziet het mondbeeld eruit? Is je mond open of dicht? Zie je je tong en/of tanden?
- Herkennen van de klank tussen andere klanken (= auditieve discriminatie van een klank tussen klanken)
- Toon steeds de letter en verken ook de lettervorm van de klank. Bouw de letter na, kleur de letter in,...

Auditieve discriminatie (klank tussen klanken) - fonemisch niveau:

We spreken verschillende klanken uit. Elke keer wanneer je de doelklank uitspreekt, voeren de kleuters een handeling uit.

vb.: duim omhoogsteken

Concreet voorbeeld bij het aanbrengen van een klank en letter + de auditieve discriminatie van een klank tussen andere klanken, vertrokken vanuit een betekenisvolle context:

Na het voorlezen van het prentenboek Rot-Beestjes van Emily Gravett gaan we de zoemende insecten nadoen. We kijken samen naar de omslag van Rot-beestjes.

Welke (Rot-)beestjes zien we hier rondvliegen? (wespen, vliegen, muggen,...)

Waarom wilde dat de beestje weg?

Als jullie die beestjes (=insecten) rondvliegen, welk geluid hoor je dan? (zzz)

Kunnen jullie eens zoemen zoals een bromvlieg? (zzz op lage toon)

Kunnen jullie eens zoemen zoals een mug? (zzz op lage toon)

Kunnen jullie eens zoemen zoals een bij? (zzz op natuurlijke toonhoogte)

We onderzoeken vandaag een zzzzoemende klank: de /z/.

Maar hoe spreken we die eigenlijk uit?

Mondbeeld

Kijk eens goed naar mijn mond:

Mijn lippen zijn een beetje open en je ziet misschien nog een stukje van mijn tanden. Maar mijn tong, die zie je niet.

Auditief verkennen

Luister eens goed: z - zz - zzzz - zzzzzzzz.

Oh, we kunnen de z kort, maar ook langer en langer aanhouden.

Wie kan de /z/ het langste aanhouden? Jullie, of ik?

Tactiel verkennen

Hou je hand maar eens voor je mond en maak de zzzz. Voel je de lucht tegen jouw hand?

We hebben nu gekeken naar onze mond, geluisterd naar de /z/ en gevoeld. Maar wist je dat er een klank is die heel erg lijkt op de /z/?

Dat is de s!

Contrast tonen: s -z- s -z s- z

Ze klinken bijna hetzelfde en mijn mond ziet er hetzelfde uit. Maar toch is er een verschil!

Leg je hand maar eens op je hals en we zeggen s-,z-,s-,z-. Voel je je keel trillen bij de z?

De klank /z/, die kunnen we ook opschrijven en ziet er dan zo uit: Z.

Auditieve discriminatie van de /z/ tussen andere klanken.

De kleuters krijgen een kaartje met daarop een bij. Elke keer wanneer ze de /z/ horen, mogen ze de bij laten vliegen (ze steken het kaartje in de lucht).

Horen de kleuters geen /z/, dan ligt het prentje op hun schoot.

Reeks 1: z – a – e – z – o – i – aa – z – ie- oo- z

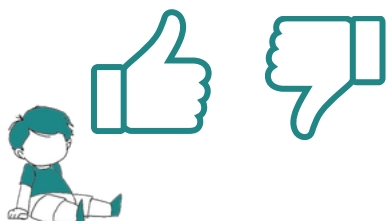
Reeks 2: z – k – m – z – d – p – z – b

Reeks 3: s – z – f – v- g – sj – w

Auditieve discriminatie van een klank in woorden - fonemisch niveau

Activiteiten die hieronder vallen zijn het herkennen of een woord een bepaalde doelklank bevat door:

- afbeeldingen/voorwerpen te sorteren (= onderscheiden van woorden mét/zonder de doelklank)
- woorden mét de doelklank te kleuren
- bij het horen van een woord met de doelklank een beweging uit te voeren: klappen in de handen, duim omhoog/omlaag, springen,...

Auditieve discriminatie - fonemisch niveau:

Aangeven of een klank wel of niet in een woord voorkomt.

Concreet voorbeeld bij de auditieve discriminatie van een klank in woorden, vertrokken vanuit een betekenisvolle context:

Na het voorlezen van het prentenboek Rot-Beestjes van Emily Gravett gaan we met prenten uit het boek aan de slag.

De insecten werden door de dieren in potjes opgesloten (toon deze pagina in het boek). Wij gaan geen insecten in de potjes steken, wel woorden mét een /z/.

VOOR-doen

Doe bij enkele woorden voor hoe je bepaalt of een klank wel of niet in het woord voorkomt. Ik wil weten of de klank /z/ in het woord 'zon' zit. Hoe doe ik dat?

- Ik zeg het woord: 'zon'
- Ik herhaal het woord iets trager: 'zzzonnn'.
- Ik luister goed: herken ik /z/ in 'zon'?
- 'Zon' ... ja, ik hoor de /z/.

Tip: verleng de /z/ om de doelklank beter te kunnen waarnemen: 'zzzzzon'.

Doe dit ook voor een woord waar je de klank niet in hoort (vb.: hoor ik /z/ in 'pot?'). Of waar je de klank in het begin (/z/ in 'zoet') of in het midden (/z/ in 'ezel') hoort of waar de klank in een cluster voorkomt (/z/ in 'zwaan').

SAMEN-doen (wij)

Nu gaan we samen oefenen. We luisteren of de klank /z/ in het woord 'zoem' zit. We zeggen de klank én het woord: /z/, 'zoem'. Zeg dan het woord langzaam. Horen we de /z/ in 'zoem'? Laat de bij vliegen als je de /z/ hoort, laat de bij op je schoot liggen als je geen /z/ in het woord hoort.

Herhaal op dezelfde manier voor verschillende woorden.

SAMEN-doen (jullie)

Stel de volgende vragen en geef denktijd.

- Hoor ik de /z/ in 'bus'? (nee, bijtje blijft op de schoot liggen)
- Hoor is de /z/ in 'buizen'? (ja, bijtje maakt een vliegbeweging)
- Hoor is de /z/ in 'zit'? (ja, bijtje maakt een vliegbeweging)
- Hoor ik de /z/ in 'fluit'? (nee, bijtje blijft op de schoot liggen)
- Hoor ik de /z/ in 'worm'? (nee, bijtje blijft op de schoot liggen)

Auditieve synthese - fonemisch niveau

Activiteiten die hieronder vallen zijn:

- o gedeeltelijke synthese met klankverlenging: plak het woord /maaa...n/.
- o gedeeltelijke synthese: plak het woord /m...aan/
- o volledige synthese: plak het woord /m...aa...n/
- o Lukt dit goed, dan kun de stap naar MMKM- of MKMM-woorden zetten: plak het woord /z...w...aa...n/
- o Spelvormen: onder het kader met een concreet voorbeeld vind je spelvormen om de synthese van klanken tot een woord op een speelse manier aan bod te laten komen. Deze zijn geschikt als tussendoortje.

Bron: Algoet, 2023

Auditieve synthese - fonemisch niveau:

De klanken worden samengevoegd tot een woord.

Vb.: /v-i-s/ wordt /vis/

Concreet voorbeeld bij de auditieve synthese van klanken tot een woord, vertrokken vanuit een betekenisvolle context:

Na het voorlezen van het prentenboek Rot-Beestjes van Emily Gravett gaan we met de laatste prent uit het boek aan de slag.

De insecten en de dieren gaan hier samen picknicken, maar wie komt er nu allemaal?

Ik zeg een woord in klanken. Jullie gaan heel goed luisteren en in je hoofd de klanken aan elkaar lijmen. Welk dier zoek ik?

VOOR-doen

Zou de /v-o-s/ naar de picknick komen? /vvvv-oooo-ssss/. Aha, het is de /vos!/ Ik kijk naar de prent en zie dat de vos ook aan het picknicken is. Ik leg de afbeelding dus mee op de prent.

SAMEN-doen (wij)

Nu gaan we samen oefenen. We luisteren goed en kijken of de /m-o-l/ naar de picknick komt. Zeg de klanken maar mee: /mmm-ooo-lll/. Samen: /mol/. Goed! Het is de /mol/ die wie zoeken. Mol is niet bij de picknick dus we leggen de afbeelding aan de kant.

SAMEN-doen (jullie)

Nu zeg ik opnieuw een woord in klanken en samen met je schoudermaatje ga je tegen elkaar vertellen welk woord jullie denken dat het is. Ik geef beurten en dan mag je zeggen welk dier ik zoek. Iedereen denkt mee.

Ik zie wat jij niet ziet.

Speel het spel 'Ik zie, ik zie wat jij niet ziet'.

Voorbeeld: Ik zie, ik zie wat jij niet ziet...ik zie een r-aa-m. Wat zie ik?

Laat kleuters om de beurt een woord bedenken voor elkaar.

Welk woord staat hier?

Ik ga een kort verhaaltje/versje voorlezen, maar met enkele woorden in de tekst is iets aan de hand! Die woorden staan in losse klanken. Luister goed en lijm de stukjes aan elkaar. Tip: Kies een kort versje en schrijf het op een groot blad. Zo kunnen de kleuters goed mee volgen.

Tik tik, wat zeg ik?

In de kring liggen allerlei voorwerpen (indien mogelijk passend bij het thema). Benoem de voorwerpen. Geef nadien een voorbeeld: 'Ik pak de v - i - s. Wat pak ik? De kleuters benoemen wat je pakt.

Nu is het aan de kleuters, ze werken met hun schoudermaatje. De ene kleuter heeft de open dicht, de andere kleuter tikt op zijn rug en zegt: tik tik, wat pak ik? Ik pak een b - a - l. De kleuter met de ogen dicht zegt het hele woord,. Nadien wisselen ze op.

Opgelet: de kleuter die de klanken uitspreekt maakt al een analyse. Dat is moeilijker dan de synthese. Lukt dit nog niet, dan leidt de leerkracht het spel.

Slakkentaal

Vandaag spreek ik zo langzaam als een slak. Bouw dit op van makkelijk naar moeilijk nl. eerst eindklank los koppelen nadien beginklank en tot slot alle klanken los.

Voorbeeld:

- Ik zeg het woord /raa/-/m/ in slakkentaal. Zoek het juiste prentje op de mat.
- Ik zeg het woord /b/-/oek/.
- Ik zeg het woord /b/-/oo/-/m.

Ik zie wat jij niet ziet.

Slakkentaal

Ik zeg 3 woorden in slakkentaal achter elkaar. Luister goed! Kan jij de drie woorden luidop in de juiste volgorde zeggen? Nu NIET in slakkentaal natuurlijk.

Voorbeeld:

- /l/ - /euk/; /boo/ - /s/; /b/ - /a/ - /l/ (leuk-boos-bal)

Teken wat je hoort

Ik zeg een woord in klankjes. Jij luistert naar de klanken en zegt het woord stilletjes in je hoofd. Daarna teken je wat je hebt gehoord.

Voorbeeld: 'Ik hoor de klanken b - oo - t. Ik lijm de klanken aan elkaar en ik hoor nu het hele woord: /boot/. Ik teken een boot op mijn bordje/papier.

Tip: Schrijf na elk woord het woord ook op.

Tip: kies woorden binnen je thema.

Tip: laat de woorden nadien stempelen.

Auditieve analyse - fonemisch niveau

Activiteiten die hieronder vallen zijn:

- o het opdelen van woorden in klanken.

Auditieve analyse - fonemisch niveau

Een woord wordt in klanken 'gehakt'.

Vb.: /vis/ wordt /v-i-s/

Tips:

- Houd je handen tegen elkaar en 'hak' van rechts naar links (als de kleuters tegenover jou zitten)
- Koppel deze oefening aan een synthese oefening

Concreet voorbeeld bij de auditieve analyse van een woord in klanken vanuit een betekenisvolle context:

Na het voorlezen van het prentenboek Rot-Beestjes van Emily Gravett gaan we met de laatste prent uit het boek aan de slag.

De insecten en de dieren gaan hier samen picknicken, maar wie komt er nu allemaal?

De kleuters zeggen een woord in klanken. De andere kleuters gaan heel goed luisteren en in hun hoofd de klanken aan elkaar lijmen. Welk dier zoek ik?

We gaan hier dus aan de slag met dezelfde woorden als bij de synthese. De synthese was een goede voorbereiding op deze oefening (de analyse) want de analyse is net iets moeilijker. De leerkracht deed bij de synthese-oefening van de kleuters steeds de analyse voor.

De afbeeldingen met de dieren liggen in het midden.

Een kleuter kiest een woord (maar spreekt dit nog niet uit). De kleuter zegt de klanken en de andere kleuters zoeken welk dier het is. Wie het gevonden heeft, legt de hand op de afbeelding. Nadien controleren we.

Gaat dit moeizaam, dan kan de kleuter de klanken eerst in het oor van de juf fluisteren. Zij kan bijsturen indien nodig.

VOOR-doen

Ik kies een dier (wijs naar de prenten die op het boek liggen) dat naar de picknick komt, maar ik verklap nog niet welk dier. Ik geef jullie wel een tip zodat jullie te weten kunnen komen welk dier ik bedoel. Ik koos de /v-o-s/ (ik maak bij elke klank een 'hak'-gebaar). Nu mogen jullie het dier zoeken.

SAMEN-doen (wij)

Nu gaan we samen oefenen. Enkele kleuters mogen nu om de beurt een dier kiezen (de woordenset bestaat enkel uit MKM-woorden), maar je verklapt niet welk dier je koos. Je zegt net zoals mij het woord in klanken. Wij zoeken dan welk dier jij koos. Jij mag dan zeggen of wij het juiste dier vonden.

Lukt dit nog niet, dan fluistert de kleuter het woord in het oor van de leerkracht. De leerkracht fluistert dan de klanken in het oor van de kleuter. Vervolgens zegt de kleuter de klanken tegen de groep.

SAMEN-doen (jullie)

Nu werk je samen met je schoudermaatje. Eén van jullie kiest een woord en zegt dit woord in klanken. De andere zoekt het dier en spreekt dit woord uit.

Opmerking: we gebruiken ook bij deze stap dezelfde woorden als bij het de synthese en bij het SAMEN-doen (wij). Dit zijn nog steeds MKM-woorden.

Klankpositie bepalen - fonemisch niveau

Activiteiten die hieronder vallen zijn:

- de kleuters maken eerst een auditieve analyse
- de kleuters bepalen of de doelklank vooraan, in het midden of achteraan in het woord voorkomt.
- de kleuters geven aan welke klank op de gevraagde positie (vooraan, in het midden, achteraan) hoorbaar is.

Positie bepalen - fonemisch niveau

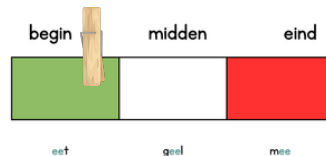
De kleuter geeft aan of je de doelklank in het begin, in het midden of op het einde van een woord hoort.

Concreet voorbeeld bij het bepalen van de klankpositie in een woord vanuit een betekenisvolle context:

Na het voorlezen van het prentenboek Rot-Beestjes van Emily Gravett gaan we zoeken op welke positie de /z/ in woorden aan bod komt.

De kleuters krijgen een kaart met 3 bolletjes om 'vooraan, midden, achteraan' te visualiseren. Je kunt er ook voor kiezen om een dier te gebruiken 'vooraan = kop, midden = lijf, achteraan = staart' of om met kleuren te werken.

Voorbeelden:

De leerkracht neemt steeds een potje met een MKM-woord. Bij de auditieve discriminatie werden deze woorden in de potjes gestoken.

Opmerking: in dit voorbeeld zullen we enkel aantonen dat de klank /z/ vooraan voorkomt omdat de klank /z/ niet achteraan in woorden voorkomt. Ook in MKM-woorden staat de /z/ nooit in het midden. Woorden zoals 'ezel' vermijden we, omdat de /z/ hier niet exact in het midden staat.

VOOR-doen

Ik kies een potje, want hierin zitten woorden met /z/. Nu vraag ik me af of de /z/ vooraan, in het midden of achteraan in het woord staat (toon de vakken op de kaart). Ik zeg het woord luidop /zzzz-o-n/ en wijs ondertussen de vakken op mijn kaart mee aan, overeenkomstig met de klank die ik uitspreek. Aha, de /z/ zit in het kopje, dus vooraan in het woord. Ik zet mijn wasknijper dus ook op het kopje/vooraan.

Nadien schrijft de leerkracht het woord ook op en trekt een kring rond de letter Z om te visualiseren dat de klankpositie ook in het geschreven woord dezelfde is.

SAMEN-doen (wij)

Ik kies een nieuw potje, maar nu gaan we samen uitzoeken of de /z/ vooraan, in het midden of achteraan in het woord staat. Ik neem het woord /zien/. Nu gaan we samen zoeken. Neem je kaart erbij en wijs de klanken mee aan /zzzz - ie - n/. Goed, de /z/ staat in het koptje, dus vooraan in het woord. We zetten onze wasknijper dus ook op het kopje.

Als dit lukt, kun je de /z/ ook uitspreken zonder verlengde klankwaarde.

De leerkracht schrijft het woord op en we controleren of de letter Z vooraan staat.

SAMEN-doen (wij)

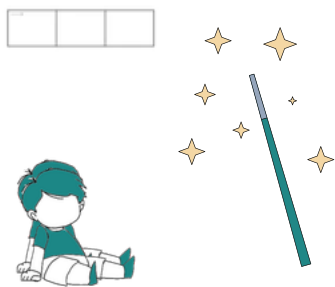
Ik kies een opnieuw een potje jullie gaan samen met je schoudermaatje uitzoeken of de /z/ vooraan, in het midden of achteraan in het woord staat. Ik neem het woord /zon/. Nu gaan jullie samen zoeken.

Als jullie het weten, mogen jullie de knijper op de kaart zetten en tonen. Nadien controleren of we het juist is door de het woord ook op te schrijven.

Manipuleren - fonemisch niveau

Activiteiten die hieronder vallen zijn:

- je verandert de begin-, midden- of eindklank van woord of je neemt een klank weg

Manipuleren - fonemisch niveau:

Met een toverspreuk worden de klanken in het woord gemanipuleerd.

Vb.: 'Simsalabom, ik draai de letters om' => tak wordt kat

Vb.: 'Simsalabeg, ik tover een letter weg' => zeep wordt zee

Vb.: 'Simsalabisselt, de letter wordt verwisseld' => bal wordt bol

Je kunt ook een hakstrook gebruiken ter ondersteuning.

Concreet voorbeeld bij het manipuleren van woorden vanuit een betekenisvolle context:

Na het voorlezen van het prentenboek Rot-Beestjes van Emily Gravett gaan we woorden met /z/ manipuleren. Je kunt er ook voor kiezen om te manipuleren met de dieren bij de picknick.

De leerkracht neemt steeds een potje met een MKM-woord. Bij de auditieve discriminatie werden deze woorden in de potjes gestoken.

Opmerking: We gebruiken enkel MKM-woorden.

VOOR-doen

Ik zeg het woord 'zuur'. Ik verdeel het in klanken en hak mee op de hakstrook: /z - uu - r/.

De eerste klank is /z/. Dat hoorde ik en zag ik op de hakstrook. Ik verander de beginklank. De /z/ wordt /m/. Ik hak opnieuw, en begin nu dus met de klank /m/. Luister maar: m - uu - r. Het woord is veranderd: 'muur'.

- Welke klank heb ik veranderd? (de beginklank)
- Waarin heb ik de beginklank veranderd? (/m/)
- Welk nieuw woord hoor ik dan? (/z/ = /m/, 'muur')

Ik zeg het woord 'zuur' nog een keer en verdeel het in klanken: 'zuur' ... /z - uu - r/. De beginklank is /z/. Ik verander de /z/ nu in /v/ Ik hak opnieuw op de hakstrook en begin met /v/ ... v - uu - r. Het woord is veranderd in 'vuur'.

Herhaal dit voor een aantal woorden (zeef-beef-neef; ...)

SAMEN-doen (wij)

Ik zeg het woord 'zus' en dat verdeel ik in klanken: 'zus' ... z - u - s. Nu ga ik de beginklank veranderen. Ik verander de /z/ in /k/. Laat de kleuters meteen met jou samen in koor hakken. Hak maar mee, je begint nu met /k/. Juist: k - u - s. Welk woord hoor je? Zeg maar in koor: 3, 2, 1 ... 'kus'!

Herhaal dit met een aantal woorden: zak - bak - tak,...

Dat doen we met vijf woorden: zak - tak, zon - ton, zien - tien, zee - mee, zout - hout

De manipulaties voeren de kinderen uit terwijl de juf visueel ondersteunt door te tonen (= woorden opschrijven) welke letter wegvalt, verwisseld of toegevoegd wordt. Dit kunnen verwachten we nog niet van de kleuters. Vandaar dat de stap 'SAMEN-doen (jullie)' ontbreekt.

Tip: je kunt de woorden ook op een whitboard schrijven en met een toverstafje de klank veranderen, verander dan ook steeds de letter mee zodat het heel visueel wordt wat je net hebt weggetoverd of verwisseld hebt. Zie het kader hierboven met mogelijke toverspreuken.